

**NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI  
DELEGATURA w ŁODZI**

---

**Nr ewidencyjny 3/97/P 96 079**

**INFORMACJA**

**o wynikach kontroli zabezpieczenia jakości wód w zbiornikach  
stanowiących źródło zaopatrzenia miast w wodę**

## SPIS TREŚCI

|                                                                                     | <b>strona</b> |
|-------------------------------------------------------------------------------------|---------------|
| <b>1. Część ogólna</b>                                                              | <b>3</b>      |
| 1.1. Charakterystyka kontroli                                                       | 3             |
| 1.2. Synteza ustaleń kontroli i ocena kontrolowanej działalności                    | 4             |
| 1.3. Uwagi i wnioski                                                                | 7             |
| <b>2. Część szczegółowa</b>                                                         | <b>9</b>      |
| 2.1. Charakterystyka stanu prawnego                                                 | 9             |
| 2.2. Szczegółowe ustalenia kontroli                                                 | 16            |
| 2.2.1. w urzędach wojewódzkich                                                      | 16            |
| 2.2.2. w zakładach zaopatrujących miasta w wodę pitną                               | 22            |
| <b>3. Opis postępowania kontrolnego i działań podjętych po zakończeniu kontroli</b> | <b>31</b>     |
| 3.1. Postępowanie kontrolne                                                         | 31            |
| 3.2. Działania podjęte po zakończeniu kontroli                                      | 31            |

Załączniki:

Nr 1 - wykaz jednostek skontrolowanych

Nr 2 - wykaz podstawowych aktów prawnych

# 1. CZĘŚĆ OGÓLNA

## 1.1. Charakterystyka kontroli

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Łodzi przeprowadziła - z własnej inicjatywy - kontrolę planowaną, dotyczącą zabezpieczenia jakości wód w zbiornikach stanowiących źródło zaopatrzenia miast w wodę w latach 1994-1996 (I kwartał).

Celem kontroli była ocena skuteczności działań podejmowanych przez organy administracji rządowej i użytkowników ujęć wodnych zaopatrujących ośrodki miejskie, dla zachowania właściwych parametrów wody pitnej i na potrzeby gospodarcze, dotyczących w szczególności:

- ochrony wód związanych z ujęciami,
- wydawania pozwoleń wodnoprawnych i przestrzegania określonych w nich warunków,
- ustanawiania stref ochronnych ujęć,
- uzdatniania wody,
- prowadzenia badań jakości wody,
- pobierania opłat za korzystanie z wód oraz egzekwowania nałożonych kar,
- działań modernizacyjno-inwestycyjnych i ich efektów.

Tematyka kontroli obejmowała działalność:

- 1) terenowych organów administracji rządowej - wojewodów w zakresie ochrony wód podziemnych oraz innych zadań wynikających z ustaw o ochronie i kształtowaniu środowiska<sup>1</sup> oraz Prawo wodne<sup>2</sup>,
- 2) zakładów zaopatrujących miasta w wodę pitną w zakresie eksploatacji urządzeń wodnych służących do ujmowania wód, ich zabezpieczenie przed zanieczyszczeniem oraz

---

<sup>1</sup> Ustawa z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (tekst jednolity Dz.U. z 1994 r. nr 49, poz. 169; zm. Dz.U. z 1995 r. nr 90, poz. 446) - zwana dalej "ustawą o ochronie środowiska"

<sup>2</sup> Ustawa z dnia 24 października 1974 r. Prawo wodne (Dz.U. nr 38, poz. 230; zm. w 1975 r. nr 17, poz. 94, w 1980 r. nr 3, poz. 6; w 1983 r. nr 44, poz. 201; w 1989 r. nr 26, poz. 139; nr 35, poz. 192; w 1990 r. nr 34, poz. 198, nr 39, poz. 222; w 1991 r. nr 32, poz. 131, nr 77, poz. 335; w 1993 r. nr 40, poz. 183; w 1994 r. nr 27, poz. 96; w 1995 r. nr 47, poz. 243 zm. wyn. z Dz.U. z 1995 r. nr 141, poz. 692) - zwana dalej "Prawo wodne"

wykonywania innych obowiązków określonych w ustawach o ochronie środowiska i prawie wodnym.

Kontrolę przeprowadzono w okresie od 12 czerwca 1996 r. do 4 września 1996 r. i objęto nią urzędy wojewódzkie w Łodzi, Piotrkowie Trybunalskim i Sieradzu oraz po 2 zakłady zaopatrujące miasta w wodę pitną w każdym z tych województw. Wykaz jednostek skontrolowanych stanowi załącznik Nr 1 do informacji. W trakcie kontroli zebrano również niezbędne informacje we właściwych terytorialnie Wojewódzkich Inspektoratach Ochrony Środowiska (WIOŚ) i organach Państwowej Inspekcji Sanitarnej (wojewódzkich i terenowych).

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Łodzi nie prowadziła dotychczas własnej kontroli związanej z zabezpieczeniem jakości wód w zbiornikach stanowiących źródło zaopatrzenie miast w wodę.

Kontrola realizacji zadań związanych z ochroną wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniem, w której Delegatura w Łodzi uczestniczyła w 1994 r. w ramach kontroli koordynowanej, nie obejmowała praktycznie jednostek przyjętych do niniejszej kontroli i skoncentrowana była głównie na efektach związanych z oczyszczaniem wód.

Wszystkie protokoły kontroli zostały podpisane - bez zastrzeżeń - przez kierowników kontrolowanych jednostek.

## **1.2. Synteza ustaleń kontroli i ocena kontrolowanej działalności**

Z ustaleń kontroli wynika, że w badanym okresie na terenie wszystkich 3 województw, w ośrodkach miejskich, odnotowano - od 1991 r. - spadek zapotrzebowania wody, co spowodowało, że jej pobór malał i kształtował się znacznie poniżej wielkości dopuszczalnych określonych w pozwoleniach wodnoprawnych. Stan ten został potwierdzony przez wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska, którzy w swoich informacjach podali, że w wyniku prowadzonych w latach 1994-95 kontroli, przedsiębiorstw i zakładów komunalnych odpowiedzialnych za zaopatrzenie miast w wodę, nie stwierdzono przypadków przekraczania - ustalonych w pozwoleniach wodnoprawnych - wielkości poboru wody.

Jakość wód wydobywanych z ujęć głębinowych (zwłaszcza z pokładów górno- i dolnokredowych) nie budziła zastrzeżeń. Niezadowalające natomiast były parametry śródlądowych wód powierzchniowych stanowiących, w znacznej części, źródło dostaw wody dla Łodzi i Tomaszowa Mazowieckiego. Prowadzone systematycznie badania wykazywały, że wody w Zalewie Sulejowskim oraz na ujęciu w Brzustówce na rzece Pilicy, bardzo często nie spełniały wymagań określonych dla wody przeznaczonej do zaopatrzenia ludności, a niejednokrotnie nie kwalifikowały się nawet do III klasy czystości. W tej sytuacji pozytywnie należało ocenić zwiększenie się, w ostatnich latach, udziału znacznie lepszych jakościowo wód wydobywanych z ujęć podziemnych, w ogólnej ilości wody pozyskiwanej dla Łodzi.

Według wyników badań, prowadzonych przez zakłady i organy inspekcji sanitarnej, woda podawana do sieci wodociągowej, we wszystkich objętych kontrolą miastach, spełniała - w większości przypadków - obowiązujące normy. Wskazywało to na prawidłowość procesów jej uzdatniania, stosowanych przez zakłady wodociągowe, jak również modernizowanie urządzeń technicznych, w celu uzyskania m.in. poprawy jakości wody. W efekcie służby sanitarno-epidemiologiczne - w okresie objętym kontrolą - nie kwestionowały jakości wody dostarczanej mieszkańcom, a sporadyczne interwencje dotyczyły w większości wodociągów o zasięgu lokalnym.

Na podstawie wyników badań przeprowadzonych w urzędach wojewódzkich stwierdzono, że zadania związane z gospodarowaniem zasobami wód nie zawsze realizowane były poprawnie. Uwagi krytyczne kontroli odnosiły się zwłaszcza do:

- niewystarczającej kontroli zakładów zaopatrujących miasta w wodę w zakresie przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska. Przyczyniało się to m.in. do eksploataowania urządzeń wodnych i poboru wody bez pozwoleń wodnoprawnych, nierejestrowania studni wód podziemnych, niezawiadamiania urzędów wojewódzkich o zmianach technicznych, zaprzestania eksploatacji lub likwidacji odwiertów oraz do błędnych zapisów w księgach wodnych; (pkt 2.2.1., str. 19)
- nieaktualizowania pozwoleń wodnoprawnych oraz ustalania warunków poboru wody i eksploatacji urządzeń wodnych niezgodnie z obowiązującymi przepisami (pkt 2.2.1., str. 20),

- nieegzekwowania przez urzędy wojewódzkie terminowego spływu informacji o ilości pobieranej wody przez zakłady eksploatujące urządzenia wodne, a w konsekwencji opóźnień w wystawianiu decyzji ustalających wysokości opłaty za szczególne korzystanie z wód i urządzeń wodnych (pkt 2.2.1., str. 20)

Pozytywnie natomiast oceniono działania wojewodów podejmujących inicjatywy zmierzające do rozszerzenia zakresu terytorialnego ochrony zasobów wód i porządkowania gospodarki wodnej poprzez m.in. zawieranie porozumień z terenowymi organami rządowej administracji ogólnej województw obejmujących wody zlewni Pilicy i dorzecza Warty. (pkt 2.2.1., str. 22)

Wyniki kontroli zakładów zaopatrujących miasta w wodę pitną wykazały nieprawidłowości w zakresie:

- wydobywania wody i eksploatowania urządzeń wodnych, pomimo nie uzyskania pozwoleń wodnoprawnych lub po upływie kilku miesięcy od terminu ich ważności -incydentalne przypadki w 4 zakładach na 6 kontrolowanych - (pkt 2.2.2., str. 25);
- nieprzewodzenia pomiarów ilości wody oraz poziomu zwierciadła wody, braku kart rejestracyjnych studni wód podziemnych oraz złego stanu sanitarnego urządzeń wodnych - w 5 zakładach - (pkt 2.2.2., str. 26);
- niedostosowania obiektów technicznych (chlorownie i magazyny chloru) do wymagań obowiązujących przy stosowaniu środków chemicznych służących do uzdatniania wody (pkt 2.2.2., str. 27);
- opóźnień w regulowaniu opłat za szczególne korzystanie z wody (2 zakłady) oraz nierzetelnego przedstawiania informacji o wielkościach i celach poboru wody, mających wpływ na wysokość opłat - 3 zakłady - (pkt 2.2.2., str. 30).

Z materiałów kontroli wynika, że zakłady zaopatrujące miasta w wodę - tylko w nielicznych przypadkach - korzystały z uprawnień do występowania z wnioskami o ustanowienie stref ochronnych użytkowanych ujęć wody. Pomimo braku formalnie ustanowionych stref ochronnych, większość badanych ujęć wód podziemnych zlokalizowana była w miejscach wydzielonych, spełniających warunki jakim powinny odpowiadać tereny ochrony bezpośredniej. Do rzadkości natomiast należało ustanowienie i wyznaczanie terenów

ochrony pośredniej, również w przypadkach, gdy zalecenia takie zawierano w pozwoleniach wodnoprawnych na pobór wody i eksploatację ujęć.

Z ustaleń kontroli wynikało, że w badanym okresie wojewodowie nie wydawali decyzji o ustanowieniu stref ochronnych ujęć komunalnych.

### **1.3. Uwagi i wnioski**

W świetle ustaleń kontroli należy stwierdzić, że jakość wód w zbiornikach stanowiących źródła zaopatrzenia miast w wodę nie była należycie chroniona. Na tą ocenę składają się czynniki, które można ująć w trzech grupach:

- 1) Niejednoznaczne i niedostosowane do warunków obecnie istniejących w aglomeracjach miejskich uregulowania w zakresie ustanawiania stref ochrony ujęć wód podziemnych i powierzchniowych.
- 2) Niewystarczający nadzór terenowych organów rządowej administracji ogólnej i samorządu terytorialnego nad zakładami użytkującymi urządzenia wodne.
- 3) Nieprawidłowa eksploatacja ujęć wody przez zakłady wodociągowo-kanalizacyjne.

Ustanowienie strefy ochronnej ujęcia wody - w obecnym stanie prawnym - uzależnione jest praktycznie od stanowiska zakładu eksploatującego, który może złożyć w tej sprawie wniosek do właściwego organu (nie stwierdzono przypadku ustanowienia strefy ochronnej z urzędu lub w oparciu o wniosek Państwowej Inspekcji Sanitarnej).

Z ustaleń kontroli wynikało, że zakłady te - licząc się z wysokimi kosztami związanymi z realizacją decyzji o ustanowieniu stref ochronnych - nie występowały o formalne uregulowanie ochrony zasobów wody, ograniczając się jedynie do wygrodzenia terenu ujęcia (nie zawsze zresztą w wymaganych granicach). Stwierdzono przy tym, że znaczna część zasobów wody pitnej znajdowała się pod terenami silnie zurbanizowanymi i ustanowienie strefy ochronnej pośredniej wymagałoby usunięcia z tych obszarów budynków mieszkalnych, obiektów przemysłowych, dróg itp. lub wykonania kosztownych urządzeń zabezpieczających wody przed zanieczyszczeniem, a także systemu sygnalizacji zagrożenia.

Odrębnym problemem była sprawa ochrony zasobów wód powierzchniowych, zwłaszcza gdy znajdowały się one poza granicami terytorialnymi najbardziej zainteresowanych miast czy województw. Pozytywnie oceniono, inicjatywy zmierzające do kompleksowej ochrony wód (od źródeł do ujęcia) polegające na zawieraniu odpowiednich porozumień, w których jednak nie zawsze uczestniczyli przedstawiciele wszystkich zainteresowanych województw.

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Łodzi przekazała wojewodom i kierownikom skontrolowanych jednostek wystąpienia, w których wnioskowano m.in.:

**- do wojewodów o:**

- usprawnienie nadzoru nad funkcjonowaniem zakładów zaopatrujących w wodę pitną, w tym nad realizacją warunków określonych w pozwoleniach wodnoprawnych,
- egzekwowanie od użytkowników urządzeń wodnych posiadania ważnych pozwoleń wodnoprawnych na pobór wody i eksploatację ujęć oraz obowiązku zawiadamiania o zmianach technicznych i eksploatacyjnych, zaprzestaniu eksploatacji i likwidacji studni wód podziemnych,
- zarejestrowanie wszystkich komunalnych studni głębinowych,
- bieżące wystawianie decyzji o wysokości opłat za szczególne korzystanie z wód oraz prowadzenie kontroli rzetelności informacji o ilości i przeznaczeniu pobieranej wody,
- egzekwowanie należności od zakładów nieterminowo regulujących opłaty za szczególne korzystanie z wody;

**- do kierowników zakładów zaopatrujących miasta w wodę pitną o:**

- uzyskanie pozwoleń wodnoprawnych na pobór wody i eksploatację studni wód głębinowych w przypadkach ich braku,
- zapewnienie przestrzegania warunków eksploatacji urządzeń wodnych,
- uzupełnienie dokumentacji eksploatowanych ujęć wód podziemnych o brakujące karty rejestracyjne i zgłaszanie przypadków zaprzestania użytkowania studni lub ich likwidacji,
- doprowadzenie do należytego stanu sanitarnego obudowy studni i terenów ujęć wód,
- dostosowanie - w ramach prowadzonych i planowanych modernizacji - do wymaganego stanu obiektów związanych z chlorowaniem wody,

- terminowe i rzetelne sporządzanie informacji o ilości i przeznaczeniu pobranej wody, stanowiących podstawę do ustalenia wysokości opłat za szczególne korzystanie z wód oraz ich bieżące regulowanie.

O wynikach kontroli Zakładu Wodociągów i Kanalizacji s.c. (ZWiK) w Złoczewie - dzierżawiącego mienie komunalne - w postaci ujęcia i sieci wodociągowej, poinformowano także Burmistrza Miasta Złoczew. W wystąpieniu zwrócono się o wyegzekwowanie od ZWiK zobowiązań wynikających z zawartej umowy dzierżawy w zakresie właściwej eksploatacji urządzeń wodociągowych oraz dotrzymanie terminu zatwierdzenia zasobów wód podziemnych ujęcia w Złoczewie.

## **2. CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA**

### **2.1. Charakterystyka stanu prawnego**

Podstawowe zasady ochrony wód śródlądowych: powierzchniowych i podziemnych ustalone zostały w dziale II rozdział 2 ustawy o ochronie środowiska (art. 18-24)

i polegają m.in. na:

- racjonalnym gospodarowaniu zasobami,
- zapobieganiu lub przeciwdziałaniu naruszania równowagi przyrodniczej i wywoływania w wodach zmian powodujących ich nieprzydatność dla ludzi, świata roślinnego lub zwierzęcego albo dla gospodarki narodowej,
- szczególnej ochronie wód podziemnych i obszarów ich zasilania polegającej na niedopuszczeniu do zanieczyszczenia wód oraz zapobieganiu i przeciwdziałaniu szkodliwym wpływom na obszarze ich zasilania,
- poprzedzaniu działań gospodarczych wpływających na stan zasobów wodnych i stosunków wodnych sporządzaniem kompleksowych ekspertyz obejmujących skutki realizacji przedsięwzięć.

Szczegółowe zasady korzystania z wód określone są przepisami zawartymi w dziale II rozdział 1, (art. 41-46) prawa wodnego stanowiącymi m.in., że:

- korzystanie z wód - polegające na ich używaniu dla potrzeb ludności i gospodarki narodowej - nie może powodować marnotrawstwa wody ani wyrządzać szkód (art. 41 ust.1 i 2),
- zasoby wód podziemnych przeznaczone są przede wszystkim na zaspokojenie potrzeb ludności (art. 42 ust.1).

W prawie wodnym ustalono, że wszystkie wody z wyjątkiem morskich wód wewnętrznych i morza terytorialnego są wodami śródlądowymi powierzchniowymi i podziemnymi (art. 6 ust. 1 i 2).

Przepisy prawa wodnego wyróżniają trzy kategorie korzystania z wód: powszechne, zwykłe i szczególne.

Powszechne korzystanie z wód służy do zaspokojenia potrzeb osobistych i gospodarstwa domowego lub rolnego, bez stosowania urządzeń specjalnych oraz do wypoczynku i uprawiania turystyki, sportów wodnych i wędkarstwa (art. 48).

Zwykłe korzystanie z wód oznacza, że właściciel gruntu może dla zaspokojenia potrzeb własnych i gospodarstwa domowego oraz indywidualnego gospodarstwa rolnego korzystać bez pozwolenia wodnoprawnego z wody stanowiącej jego własność oraz z wody podziemnej znajdującej się w jego gruncie (art. 49 ust. 1).

Szczególnym korzystaniem z wód jest korzystanie wykraczające poza korzystanie powszechne lub zwykłe. Szczególne korzystanie z wód wymaga pozwolenia wodnoprawnego, które jest jednocześnie pozwoleniem na wykonanie służących do tego celu urządzeń (art. 53 ust. 1 i 2).

Przepisy prawa wodnego stanowią, że pozwolenia wodnoprawnego wymaga m.in.:

- wykonywanie ujęć służących do poboru wody oraz urządzeń zabezpieczających wody przed zanieczyszczeniem (art. 82 ust.1 pkt 4 i 5),
- pobór wód powierzchniowych i podziemnych (art. 53 ust. 2 pkt 1)<sup>3</sup>,

---

<sup>3</sup> Zgodnie z § 1 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 marca 1985 r. w sprawie rodzajów szczególnego korzystania z wód oraz wykonywania i eksploatacji urządzeń wodnych nie wymagających pozwolenia wodnoprawnego (Dz.U. nr 13, poz. 55) - stanowiącego akt wykonawczy do ustawy Prawo wodne - pozwolenia wodnoprawnego nie wymaga m.in. pobór wód powierzchniowych w ilości nie przekraczającej 50m<sup>3</sup>/dobę i wód podziemnych z ujęć dokonywanych na głębokości nie większej niż 30 m, jeżeli pobór tych wód nie przekracza 15m<sup>3</sup>/dobę.

- eksploatacja urządzeń wodnych<sup>4</sup> służących do ujmowania wody podziemnej oraz urządzeń zabezpieczających wody przed zanieczyszczeniem jeżeli jest wymagane pozwolenie na wykonanie takich urządzeń (art. 20 ust. 2).

W pozwoleniu wodnoprawnym - wydawanym zawsze na czas oznaczony - (art. 21 ust. 1 prawa wodnego) - można nałożyć obowiązki niezbędne ze względu na ochronę interesów ludności, gospodarki narodowej lub środowiska (art. 21 ust. 4 prawa wodnego). Właściwy terenowy organ administracji rządowej może nakładać obowiązki, także po wydaniu pozwolenia wodnoprawnego, obejmujące w szczególności:

- wykonanie ekspertyzy,
- opracowanie instrukcji gospodarowania wodą,
- wykonanie urządzeń zapobiegających szkodom,
- naprawienie szkody (art. 26 prawa wodnego).

Pozwolenia wodnoprawne wydaje się na podstawie operatu wodnoprawnego<sup>5</sup>. Może być też wydane na podstawie projektu urządzeń wodnych, jeżeli projekt ten odpowiada wymaganiom operatu wodnoprawnego (art. 31 ust.1 i 2 prawa wodnego).

Pozwolenie wodnoprawne można bez odszkodowania cofnąć lub ograniczyć jeżeli m.in.:

- urządzenia wodne, które służą do szczególnego korzystania z wód, wykonane zostały niezgodnie z warunkami określonymi w pozwoleniu,
- zakład zmienia sposób, rozmiar lub cel korzystania z wody albo nie dotrzymuje innych warunków tego pozwolenia<sup>6</sup>,

---

<sup>4</sup> Przez urządzenia wodne rozumie się budowle i urządzenia hydrotechniczne, melioracji wodnych, studnie publiczne i inne ujęcia wód podziemnych, ujęcia wód powierzchniowych, urządzenia zabezpieczające wody przed zanieczyszczeniem, wyloty urządzeń kanalizacyjnych służących do wprowadzania ścieków do wody lub do ziemi oraz inne urządzenia służące do szczególnego korzystania z wód (art. 18 ust.1 pkt 3 Prawa wodnego).

<sup>5</sup> Wymagania jakim powinien odpowiadać operat wodnoprawny ustalono w zarządzeniu Ministra Rolnictwa z dnia 26 stycznia 1976 r. w sprawie wymagań, jakim powinien odpowiadać operat wodnoprawny (MP nr 6, poz. 32)

<sup>6</sup> Obowiązki użytkownika ujęć wód podziemnych polegające m.in. na niezwłocznym zawiadomieniu organu rejestrującego studnie o trwałych zmianach w poziomie zwierciadła wody, wydajności studni oraz jakości wody określone zostały w zarządzeniu Ministra Rolnictwa z dnia 18 sierpnia 1978 r. w sprawie rejestracji i prowadzenia obserwacji ujęć wód podziemnych (MP nr 29, poz. 107), zwanego dalej zarządzeniem MR z 18 sierpnia 1978 r.

- urządzenia wodne, które służą do szczególnego korzystania z wód nie są należycie utrzymywane, przez co stwarzają zagrożenie bezpieczeństwa dla ludności lub zwierząt albo mogą powodować inne szkody (art. 32 ust. 2 prawa wodnego).

Zasady ochrony wód - określone w Dziale III Rozdział 1 i 2 art. (58-64 prawa wodnego) - stanowią, że na ustalonych obszarach można wprowadzić obowiązek określonego zagospodarowania gruntów lub inne ograniczenia w ich użytkowaniu, a niezbędne do ochrony wód i korzystania z nich, właścicielowi gruntów przysługuje w takich przypadkach odszkodowanie za poniesione szkody. Źródła oraz ujęcia wody mogą być chronione przez ustanowienie stref ochronnych<sup>7</sup>.

W strefach ochronnych zabrania się zakładania cmentarzy, wykonywania wierceń i odkrywek, gromadzenia ścieków i składania odpadów, które mogą zanieczyszczać wody oraz wznoszenia urządzeń i wykonywania robót lub czynności, które mogą zmniejszyć przydatność wody lub wydajność ujęć wody i źródeł. W uzasadnionych wypadkach organ właściwy do ustanawiania stref ochronnych może zwolnić od niektórych wymienionych zakazów, a także nakazać stosowanie określonych upraw rolnych i leśnych, zakazać nawożenia gruntów nawozami mineralnymi lub naturalnymi i używania środków chemicznych do tępienia szkodników lub chwastów. Działania te mają na celu zachowanie, a nawet przywrócenie stanu czystości wód do wymaganego poziomu<sup>8</sup>.

Za szczególne korzystanie z wód i urządzeń wodnych stanowiących własność Państwa pobiera się opłaty, które przeznacza się na Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz wojewódzkie i gminne fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej (art. 56 ust. 1 prawa wodnego)<sup>9</sup>.

---

<sup>7</sup> Szczegółowe zasady ustanawiania stref ochronnych źródeł i ujęć wody określa rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5 listopada 1991 r. w sprawie zasad ustanawiania stref ochronnych źródeł i ujęć wody (Dz.U. nr 116, poz. 504) - zwanego dalej rozporządzeniem MOŚZNiL z dnia 5 listopada 1991 r.

<sup>8</sup> Warunki jakim powinna odpowiadać woda do picia i na potrzeby gospodarcze określa rozporządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 31 maja 1977 r. (Dz.U. nr 18, poz. 72 zm. w 1990 r. nr 35, poz. 205) zwane dalej rozporządzeniem MZiOS z dnia 31 maja 1977 r.

<sup>9</sup> Zasady pobierania opłat za pobór wody określone zostały w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1993 r. w sprawie opłat za szczególne korzystanie z wód i urządzeń wodnych (Dz.U. nr 133, poz. 637; zm. w 1994 r. nr 140, poz. 773; 1995 r. nr 153, poz. 776), zwane dalej rozporządzeniem RM z dnia 27 grudnia 1993 r.

Za korzystanie z wód z przekroczeniem wielkości określonych w pozwoleniu wodnoprawnym wymierza się kary. Kary te obciążają wyniki ekonomiczne zakładu, a w wypadku wymierzenia kary przedsiębiorstwu gospodarki komunalnej nie wyposażonemu w urządzenia zabezpieczające wody przed zanieczyszczaniem - organ założycielski tego przedsiębiorstwa (art. 130 prawa wodnego)<sup>10</sup>

Zadania i kompetencje wojewodów oraz kierownictw innych jednostek objętych kontrolą wynikają z następujących przepisów prawnych (wykaz podstawowych aktów prawnych stanowi załącznik nr 2 do informacji):

**Wojewody z:**

- 1) ustawy o terenowych organach rządowej administracji ogólnej<sup>11</sup> w zakresie:
  - sprawowania funkcji organu wyższego stopnia w rozumieniu przepisów kpa, w stosunku do kierowników rejonowych urzędów rządowej administracji ogólnej oraz organów samorządu terytorialnego w zakresie realizacji przez te organy zadań zleconych administracji rządowej (art. 3 ust. 2),
  - załatwiania wszystkich spraw z zakresu administracji rządowej w województwie nie zastrzeżonych dla innych organów tej administracji (art. 4 ust. 1),
  - powierzania prowadzenia, w jego imieniu, niektórych spraw z zakresu swoich właściwości, w tym wydawanie decyzji administracyjnych w pierwszej instancji, organom gminy położonej na terenie województwa, a także kierownikom państwowych osób prawnych i innych państwowych jednostek organizacyjnych funkcjonujących na obszarze województwa (art. 8);
- 2) ustawy o ochronie środowiska w zakresie:
  - ustalania w drodze decyzji zakresu i sposobu wykonania obowiązku podejmowania przez podmioty gospodarcze działań mających na celu usunięcie przyczyn szkodliwego

<sup>10</sup> Zasady wymierzania kar pieniężnych określone zostały w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 2 listopada 1985 r. w sprawie zasad i trybu ustalania kary pieniężnej za pobór wody w ilości większej niż ustalona w pozwoleniu wodnoprawnym (Dz.U. nr 52, poz. 271).

<sup>11</sup> Ustawa z dnia 22 marca 1990 r. o terenowych organach rządowej administracji ogólnej (Dz.U. nr 21, poz. 123; zm. 1991 r. nr 75, poz. 328; zm. 1995 r. nr 74, poz. 368; zm. 1996 r. nr 106, poz. 498), zwana dalej ustawą o terenowych organach rządowej administracji ogólnej.

oddziaływania na środowisko (art. 82 w związku z art. 53 ustawy

o terenowych organach rządowej administracji ogólnej),

- kontrolowania przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska na terenie województwa (art. 91),
- zapewnienia warunków niezbędnych do realizacji przepisów o ochronie środowiska na terenie objętym swoją właściwością oraz przez podległe i nadzorowane jednostki organizacyjne (art. 90),
- pobierania opłat za szczególne korzystanie z wód (art. 86 ust. 3 w związku z art. 56 ust. 1 prawa wodnego i § 9 ust. 1 rozporządzenia RM z dnia 27 grudnia 1993 r.);

3) ustawy prawo wodne w zakresie:

- rozstrzygania sporów powstałych w związku z wydanymi pozwoleniami wodnoprawnymi oraz sporów o przekazywanie nadwyżek wody (art. 36),
- rejestrowania ujęć wód podziemnych (art. 42, ust. 3),
- zakazywania lub ograniczania korzystania z wód w uzasadnionych przypadkach (art. 43),
- wydawania pozwoleń wodnoprawnych na szczególne korzystanie z wód (art. 55 ust. 2),
- ustanawiania stref ochronnych ujęć wody (art. 59 ust. 2 i 3),
- zwolnienia - w uzasadnionych przypadkach - od niektórych zakazów obowiązujących w strefach ochronnych oraz nakazywanie stosowania w tych strefach określonych działań (art. 60 ust.2),
- uzgadniania lokalizacji oraz warunków realizacji inwestycji obejmującej urządzenia wodne (art. 81 i 82);

4) ustawy o Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska <sup>12</sup> w zakresie:

- żądania - w uzasadnionych przypadkach - od wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska przeprowadzenia kontroli nie objętej uzgodnionym wcześniej planem (art. 17 ust. 3),

---

<sup>12</sup> Ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz.U. nr 77, poz. 335), zwana dalej ustawą o PIOŚ

- uzgadniania planów kontroli PIOŚ na terenie województwa oraz otrzymywania informacji o wynikach kontroli (art. 17, ust.2 pkt. 1 i 2);

5) ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej<sup>13</sup> w zakresie:

- żądania, raz w roku, przedstawienia przez Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego oceny stanu sanitarnego i sytuacji epidemiologicznej województwa (art. 16).

**Zakładów zaopatrujących miasta w wodę pitną, wynikająca z:**

1) ustawy o ochronie środowiska w zakresie:

- przedsięwzięcia środków niezbędnych do ochrony wód powierzchniowych i podziemnych (art. 17 ust.2),

2) ustawy prawo wodne w zakresie:

- wykonywania ujęć oraz urządzeń zabezpieczających wody przed zanieczyszczeniem na podstawie pozwoleń wodnoprawnych (art. 82 ust. 1 pkt 4 i 5),
- poboru wód i eksploatacji urządzeń wodnych w oparciu i zgodnie z warunkami pozwoleń wodnoprawnych (art. 20 ust. 2, art. 32 ust. 2, art. 53 ust.2),
- dokonywania pomiarów ilości pobieranej wody (art. 57),
- wnioskowania o ustanowienie stref ochronnych ujęć wody (art. 59 ust.3),
- utrzymywania i eksploatacji urządzeń zaopatrzenia w wodę i pobierania opłat za dostarczaną wodę (art. 103 i 104),
- wnoszenia opłat za szczególne korzystanie z wód i urządzeń wodnych stanowiących własność Państwa (art. 56),
- udzielania organom administracji rządowej i organom gminy szczegółowych informacji oraz udostępniania dokumentacji związanej z gospodarką wodną (art.17).

Cztery kontrolowane zakłady - Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Łodzi, Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Pabianicach, Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej w

---

<sup>13</sup> Ustawa z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz.U. nr 12, poz. 49; zm. 1989 r. nr 35, poz. 192; 1991 r. nr 7, poz. 25; 1992 r. nr 33, poz. 144; 1995 r. nr 130, poz. 629 i nr 141, poz. 692), zwana dalej ustawą o PIS

Piotrkowie Trybunalskim, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Łasku - działają jako zakłady budżetowe gmin.

Zakład Wodociągów i Kanalizacji "Wod-Kan" spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w Bełchatowie działa na zasadach spółki prawa handlowego, w której jedynym udziałowcem jest miasto Bełchatów.

Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Złoczewie jest spółką cywilną dzierżawiącą mienie komunalne.

## **2.2. Szczegółowe ustalenia kontroli**

### **2.2.1. W urzędach wojewódzkich**

#### 1. Stan zaopatrzenia i jakość wód w zbiornikach

Wyniki kontroli wykazały, że w badanym okresie na terenie wszystkich 3 województw występował spadek zapotrzebowania na wodę czerpaną z ujęć komunalnych, a jej pobór był znacznie mniejszy od wielkości dopuszczalnych, ustalonych w pozwoleniach wodnoprawnych:

- w ośmiu miastach województwa łódzkiego funkcjonowało piętnaście ujęć głębinowych (70 studni), z których w latach 1994-1995 wydobyto odpowiednio 48,7 mln m<sup>3</sup> i 47,6 mln m<sup>3</sup> wody, co stanowiło 70,5% i 68,9% ilości wynikającej z pozwoleń wodnoprawnych,
- według danych Urzędu Wojewódzkiego w Piotrkowie Trybunalskim w 1994 r. na potrzeby komunalne miast pobrano 32,6 mln m<sup>3</sup> z ujęć podziemnych (bez Zelowa), natomiast w 1995 - 29,0 mln m<sup>3</sup> (bez Kamieńska i Sulejowa). Na zaopatrzenie Łodzi i Tomaszowa Mazowieckiego pobrano w 1994 r. - 62,0 mln m<sup>3</sup> wody z Pilicy, a w 1995 r. - 52,6 mln m<sup>3</sup>,
- miasta województwa sieradzkiego zużyły w 1995 r. 10,7 mln m<sup>3</sup> wody, tj. o 7,4% mniej niż w 1994 r.

Potwierdziły to informacje wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska, którzy podawali, że w wyniku prowadzonych w latach 1994-95 kontroli przedsiębiorstw i zakładów

komunalnych odpowiedzialnych za zaopatrzenie miast w wodę nie stwierdzili przypadków przekraczania, ustalonych w pozwoleniach wodnoprawnych, wielkości poboru wody.

Zróznicowany był natomiast stan czystości wód w zbiornikach stanowiących źródła zaopatrzenia ludności miejskiej. W województwach łódzkim i piotrkowskim odnotowano dobrą jakość wód wydobywanych z ujęć głębinowych:

- wody z ujęć górnokredowych w miastach województwa łódzkiego charakteryzowały się wysoką jakością (klasy I a i I b wg klasyfikacji PIOŚ). W studniach czwartorzędowych przekroczona była dopuszczalna zawartość żelaza i manganu, co wymagało uzdatniania wody surowej<sup>14</sup>,
- wyniki prowadzonych w ramach monitoringu regionalnego w latach 1995-1996 badań jakości wód podziemnych w 6 studniach głębinowych, z których woda wykorzystywana była do zaopatrzenia Piotrkowa Trybunalskiego, Radomska, Bełchatowa i Zelowa wykazały wody najwyższej jakości klasy I a (Radomsko "Miłaczki" w 1995 r.), wysokiej jakości klasy I b ("Myszaki", Radomsko i Żelów w 1996 r.) oraz średniej jakości klasy II (Piotrków Trybunalski i Bełchatów w 1996 r.)<sup>15</sup>.

W informacji WIOŚ w Sieradzu nie zawarto danych o zakresie i wynikach badań jakości wód wydobywanych z ujęć głębinowych.

Nie spełniały natomiast pełnych wymagań, określonych dla wód nadających się do zaopatrywania ludności w wodę do picia<sup>16</sup>, śródlądowe wody powierzchniowe, będące w znacznej części źródłem dostaw wody dla Łodzi i Tomaszowa Maz. Z ujęć brzegowych w Bronisławowie (Zbiornik Sulejowski) i Brzustówce (rzeka Pilica) w 1995 r. przesłano do Łodzi ponad 53% ogólnej ilości wody pozyskanej w tym okresie, a dla Tomaszowa Mazowieckiego ujęcie w Brzustówce było jedynym źródłem zaopatrzenia.

<sup>14</sup> Według informacji WIOŚ w Łodzi złożonej do akt kontroli

<sup>15</sup> Według informacji WIOŚ w Piotrkowie Tryb. złożonej do akt kontroli

<sup>16</sup> W § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5 listopada 1991 r. w sprawie klasyfikacji wód oraz warunków, jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzone do wód lub ziemi (Dz.U. nr 116, poz. 503) - zwanego dalej rozporządzeniem MOŚZNiL w sprawie klasyfikacji wód - określano, że do pierwszej klasy czystości wód powierzchniowych zalicza się m.in. wody nadające się do zaopatrzenia ludności w wodę do picia.

Wyniki prowadzonych badań<sup>17</sup> wykazały, że w 1995 r. jakość wody ujmowanej ze zbiornika sulejowskiego nie odpowiadała 11 wskaźnikom (na 57 określonych w rozporządzeniu MOŚZNiL w sprawie klasyfikacji wód) osiągając nawet parametry wód pozaklasowych (dla 2 wskaźników w okresie 2 tygodni). Również woda pobierana na ujęciu w Brzustówce nie spełniała w 1995 r. warunków I klasy czystości w zakresie 11 wskaźników (w 1994 r. - 9 wskaźników). W latach 1994-95 wymaganą I klasę czystości wód zbiornika sulejowskiego obniżały okresowo: temperatura, odczyn, ChZT-Mn, ChZT-Cr, tlen rozpuszczony, fosforany rozpuszczone, fosfor ogólny i mangan. Rejestrowano także ponadnormatywne wartości wskaźników hydrobiologicznych. W 1994 r. wysokie stężenie chlorofilu "a" kwalifikowało wody zbiornika do pozaklasowych. Obserwowano też zwiększenie form fosforu, co było przyczyną regularnych zakwitów fitoplanktonu w wodach zbiornika sulejowskiego.

## 2. Wykonywanie zadań związanych z gospodarowaniem zasobami wód

We wszystkich kontrolowanych urzędach wojewódzkich realizacja zadań związanych z gospodarką wodną należała do wydziałów ochrony środowiska, którym powierzono m.in.: wydawanie pozwoleń wodnoprawnych na szczególne korzystanie wód, ustanawianie stref ochronnych, prowadzenie bilansu i zatwierdzanie zasobów wód podziemnych, prowadzenie ksiąg wodnych i naliczanie opłat za szczególne korzystanie z wód.

Z ustaleń kontroli wynika, że nie zawsze zadania - wynikające z kompetencji wojewodów - realizowane były przez wydziały ochrony środowiska poprawnie.

Zastrzeżenia NIK odnosiły się zwłaszcza do:

- 1) niewystarczającej kontroli zakładów zaopatrujących miasta w wodę w zakresie przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska. Przyczyniło się to m.in. do eksploataowania urządzeń wodnych i poboru wody bez przedłużania ważności pozwoleń wodnoprawnych, nierejestrowania studni głębinowych, niezawiadamiania urzędów

---

<sup>17</sup> Materiały WIOŚ w Piotrkowie Trybunalskim i Łodzi oraz Zakładu Wodociągów i Kanalizacji w Łodzi (ZWIK), złożone do akt kontroli

wojewódzkich o zmianach technicznych, zaprzestaniu eksploatacji lub likwidacji studni oraz błędnych zapisach w księgach wodnych, np.:

- *na terenie województwa łódzkiego funkcjonowały bez ważnych pozwoleń wodnoprawnych ujęcia: "Proboszczewice", w okresie od 1.01.1993 r. do 28.12.1994 r. oraz "Piaski" w Pabianicach, w okresie od 1.01.1996 r. do 4.07.1996 r. Stwierdzono także użytkowanie w ten sposób przez ZWiK w Łodzi 8 studni głębinowych (w tym 2 na terenie woj. piotrkowskiego) oraz braku wpisania do rejestru prowadzonego przez WOŚ Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi siedmiu eksploatowanych studni.*
- *w rejestrze studni w WOŚ Urzędu Wojewódzkiego w Piotrkowie Tryb. stwierdzono brak kart rejestracyjnych dla 13 studni zlokalizowanych na ujęciach komunalnych w: Koluszkach, Piotrkowie Tryb. Przedborzu i Sulejowie. Okresowo eksploatowane były też - ze względów technicznych - studnie głębinowe "C" i "F" na ujęciu wód powierzchniowych w Brzustówce koło Tomaszowa Maz., które z uwagi na ich negatywne oddziaływanie na rezerwat "Niebieskie Źródła" - nie uzyskały pozwolenia wodnoprawnego.*

Uwagi kontroli odnosiły się także do nieaktualizowania przez WOŚ Urzędu Wojewódzkiego w Sieradzu ksiąg wodnych i wpisywania do nich danych niezgodnych z sentencjami pozwoleń wodnoprawnych.

2) nieaktualizowania pozwoleń wodnoprawnych oraz ustalania warunków poboru wody i eksploatacji urządzeń wodnych niezgodnie z obowiązującymi przepisami, np.:

- *w Urzędzie Wojewódzkim w Łodzi stwierdzono, że w sześciu pozwoleniach wodnoprawnych zamieszczono warunki konieczności badania lustra wody raz na sześć miesięcy podczas gdy pomiary takie należy przeprowadzać raz na kwartał<sup>18</sup>,*
- *pomimo niepodjęcia do czasu zakończenia kontroli NIK realizacji II etapu budowy ujęcia wody w Bronisławowie, WOŚ Urzędu Wojewódzkiego w Piotrkowie Trybunalskim nie skorygował pozwolenia wodnoprawnego wydanego w 1970 r. na pobór wód powierzchniowych w wielkościach uwzględniających efekty przewidywanej wówczas*

<sup>18</sup> § 3 ust. 3 zarządzenia Ministra Rolnictwa z dnia 18 sierpnia 1978 r.

- rozbudowy. W dokumencie tym nie ustrzeżono się też od popełnienia błędów rachunkowych dotyczących maksymalnego dobowego poboru wody,
- w WOŚ Urzędu Wojewódzkiego w Sieradzu nie podjęto odpowiednich czynności dla skorygowania pozwolenia wodnoprawnego wydanego Przedsiębiorstwu Komunalnemu spółka z o.o. w Wieluniu - decyzją z dnia 7 lutego 1995 r. na czas do końca 2005 roku. Potrzeba wprowadzenia zmian do tego pozwolenia wynikała z zatwierdzenia w dniu 17 lutego 1995 r. decyzją Głównego Geologa Wojewódzkiego - będącego w strukturze organizacyjnej WOŚ - dla jednego z ujęć objętych pozwoleniem, zasobów wód o ponad 1/3 mniejszych od dopuszczalnego poboru.
- 3) nieegzekwowania terminowego spływu informacji o ilości pobieranej wody przez zakłady eksploatujące urządzenia wodne oraz opóźnień w wystawianiu decyzji o opłatach. Kontrola wykazała, że:
- przy naliczaniu opłat za pobór wody ZWiK w Łodzi oraz Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Pabianicach zostały zobowiązane przez WOŚ Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi do składania kwartalnych informacji o ilościach pobieranej wody w terminie do końca miesiąca po upływie każdego kwartału tj. niezgodnie z obowiązującymi uregulowaniami prawnymi<sup>19</sup>.
- Dwie decyzje opłatowe - dla ZWiK w Łodzi z dnia 14 czerwca 1995 r. i ZGKiM w Pabianicach z dnia 4 grudnia 1995 r. - w wyniku błędów rachunkowych zostały zaniżone na łączną kwotę 133.114 zł. Z uwagi na prawomocność decyzji, jeszcze w trakcie kontroli NIK, WOŚ Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi wystąpił do obu zakładów z prośbą o wyrażenie zgody na ich zmianę.
- nie wszystkie jednostki eksploatujące ujęcia komunalne miast województwa piotrkowskiego nadesłały terminowo informacje wymagane do naliczania opłat.
- Np. Urząd Miejski w Kamieńsku nie nadesłał do 15 lipca 1996 r., tj. do zakończenia kontroli NIK informacji o poborze wód podziemnych w 1995 r., a Miejski Zakład Komunalny w Sulejowie za okres 1995 r. i I kwartału 1996 r.

<sup>19</sup> zgodnie z § 9 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1993 r. w sprawie opłat za szczególne korzystanie z wód i urządzeń wodnych, termin ten upływa z dniem 15 miesiąca po upływie każdego kwartału

*Łączną informację o poborze wody w latach 1992-93 Zakład Usług Komunalnych w Żelowie sporządził dopiero 28 grudnia 1994 r.*

*Decyzję o opłatach dla Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Koluszkach za 1994 r. wystawiono dopiero 22 września 1995 r., podczas gdy informacja o poborze wody w 1994 r. wpłynęła do WOŚ Urzędu Wojewódzkiego w Piotrkowie Tryb. w dniu 15 marca 1995 r.*

Z ustaleń kontroli wynikało, że w badanym okresie wojewodowie nie wydawali decyzji o ustanowienie stref ochronnych ujęć komunalnych, pomimo istnienia odpowiedniej dokumentacji wskazującej na potrzebę ich chronienia. Zalecenia takie stwierdzono m.in. w:

- *pozwoleniu wodnoprawnym z 1993 r. dla ujęcia "Zagajnikowa" w Pabianicach,*
- *dokumentacji hydrologicznej (z 1975 r.) i operacie wodnoprawnym z opinią sanitarną dla ujęcia w Ozorkowie,*
- *operacie wodnoprawnym z 1976 r. dla ujęcia w Aleksandrowie Łódzkim,*
- *operatach wodnoprawnych dla ujęć w Żelowie, Przedborzu i Opocznie,*
- *decyzji o zatwierdzeniu zasobów dla ujęcia w Wieluniu.*

W latach poprzedzających badany okres strefy ochrony sanitarnej ustanowiono były dla kilku nielicznych ujęć. Na przykład Wojewoda Łódzki ustalił strefy dla dwóch ujęć.

Zgodnie z obowiązującymi uregulowaniami prawnymi (art. 59 ust. 3 prawa wodnego) ustanowienie strefy ochronnej ujęcia wody może mieć miejsce jedynie na wniosek ich użytkowników lub organów państwowej inspekcji sanitarnej. Bez takich wniosków organy rządowej administracji ogólnej nie mają podstaw do podejmowania decyzji o ustanowieniu stref ochronnych ujęć wody.

W świetle ustaleń kontroli pozytywnie należy ocenić działania wojewodów podejmujących inicjatywy regionalne zmierzające do rozszerzenia zakresu terytorialnego ochrony zasobów wód i porządkowania gospodarki wodnej. Zaliczyć do nich należy:

- *obowiązujące porozumienie Wojewody Łódzkiego zawarte z Wojewodami Piotrkowskim i Częstochowskim w sprawie ochrony wód zlewni Pilicy i Zalewu Sulejowskiego (Wojewodowie: Kielecki i Radomski wypowiedzieli porozumienie),*

- w dniu 10.01.1996 r. Wojewodowie Łódzki i Piotrkowski podpisali porozumienie z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz z organami gmin leżących nad Zalewem Sulejowskim w sprawie ochrony czystości wód rzeki Pilicy od źródeł do ujęcia "Brzustówka",
- w dniu 15 listopada 1995 r. Wojewoda Sieradzki wraz z 30 miastami i gminami zawarł porozumienie w sprawie ochrony wód w dorzeczu Warty powyżej zbiornika Jeziorsko. W dokumencie tym przewidziano m.in. budowę 26 oczyszczalni ścieków.

Ponadto w ramach "Programu działań w ochronie środowiska", w badanym okresie na terenie województwa łódzkiego zamknięto 47 nie użytkowanych obiektów studziennych.

## **2.2.2. W zakładach zaopatrujących miasta w wodę pitną**

### 1. Stan zaopatrzenia i jakość wód dostarczanych odbiorcom

We wszystkich skontrolowanych zakładach stwierdzono, że wielkości faktycznego poboru wody z ujęć głębinowych i powierzchniowych były niższe od ustalonych w pozwoleniach wodnoprawnych i w pełni zaspokajały potrzeby obsługiwanych miast. Ustalono m.in., że:

- w 1995 r. łączna ilość pozyskanej przez ZWiK w Łodzi wody wyniosła 98,4 mln m<sup>3</sup> i była mniejsza o 7,9% od ilości uzyskanej w 1994 r., przy spadku zapotrzebowania na wodę przez odbiorców o 9,0% (dobowa zdolność produkcyjna wodociągu łódzkiego w 1995 r. była wykorzystywana w 52,7%),
- aktualne pozwolenia wodnoprawne upoważniały Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Pabianicach (ZGRiM w Pabianicach) do wydobywania w latach 1994-95 około 14,7 mln m<sup>3</sup> wód podziemnych rocznie. Faktyczny ich pobór w tym okresie nie przekroczył 44% tej ilości,
- pobór wód podziemnych przez MZGK w Piotrkowie Tryb. - w okresie objętym kontrolą - kształtował się poniżej dopuszczalnej wartości określonej w pozwoleniach wodnoprawnych. Między innymi wydobyte wody na ujęciu "Szczekanica"

- w Piotrkowie Tryb. w okresie lipiec 1995 r. - czerwiec 1996 r. wahało się w granicach 7.020m<sup>3</sup>/d przy dopuszczalnym 18.000 m<sup>3</sup>/d,*
- *średni dobowy pobór wody w ciągu roku przez ZWiK w Bełchatowie w stosunku do wielkości wynikającej z pozwoleń wodnoprawnych stanowił w 1994 r. - 52,2%, w 1995 r. - 49,2% i w I kwartale 1996 r. - 45% (zużycie wody w 1995 r. spadło w stosunku do 1994 r. o 13%),*
  - *średni pobór wody przez Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Łasku (MPWiK w Łasku) w I kwartale 1996 r. stanowił 59% poboru dobowego ustalonego w pozwoleniach wodnoprawnych,*
  - *wydobycie wody przez ZWiK w Złoczewie w 1995 r. stanowiło około 42% wielkości poboru rocznego, określonego pozwoleniem wodnoprawnym.*

Według wyników badań w laboratoriach własnych i organów inspekcji sanitarnej woda podawana do sieci wodociągowej we wszystkich miastach objętych kontrolą spełniała - poza jednostkowymi przypadkami przekroczeń dopuszczalnych zawartości żelaza i manganu - obowiązujące wymagania<sup>20</sup>. Wskazywało to na kontrolowanie procesu jej uzdatniania przez zakłady wodociągowe, w których niejednokrotnie stwierdzano modernizowanie urządzeń technologicznych mające na celu m.in. poprawę jakości wody, np.:

- *w latach 1994-1996 (I kwartał) ZWiK w Łodzi nie odnotował interwencji służb sanitarno-epidemiologicznych związanych ze złą jakością wody (brak decyzji o zakazie używania wody i jej warunkowej przydatności). Wyniki badań własnych wskazywały na likwidację w I kwartale 1996 r. zwiększonej zawartości chloroformu i chloru wolnego oraz sporadyczne przekraczanie stężenia manganu, żelaza ogólnego i warunków bakteriologii.*

*Wyeliminowanie chloroformu z wody przesyłanej do Łodzi należało wiązać z wybudowaniem na ujęciu w Bronisławowie instalacji wstępnego utleniania wody dwutlenkiem chloru, w miejsce stosowanego dotychczas chloru.*

*W stosunku do 1994 r. nieznacznie wzrosła ilość stwierdzonych przekroczeń manganu na wypływie wody ze stacji wodociągowej "Żabieniec" i żelaza ogólnego w wodzie dostarczanej z ujęcia "Centralna" (w czasie kontroli NIK studnia na tym ujęciu była*

<sup>20</sup> rozporządzenie MZiOS z dnia 31 maja 1977 r. - przypis 8

wylączona z eksploatacji). Prowadzone przez ZWiK badania redukcji manganu na odpływie wody ze stacji wodociągowej "Żabieniec" nie przyniosły spodziewanego rezultatu, planowano więc kontynuowanie dalszych prac.

- w I połowie 1995 r. wystąpiło okresowe pogorszenie jakości wody (przekroczenie zawartości żelaza) w sieci, spowodowanego rozruchem stacji wodociągowej "Zagajnikowa" w Pabianicach i związana z tym zmiana kierunku przepływu wody w wodociągach,
- w 1994 r. na jednym z ujęć "Żwirki" w Piotrkowie Trybunalskim stwierdzono powtarzające się przekraczanie dopuszczalnych zawartości żelaza i manganu, co w konsekwencji spowodowało wydanie przez Państwowego Terenowego Inspektora Sanitarnego w Piotrkowie Tryb. decyzji o warunkowym dopuszczeniu do użytkowania wody z tego ujęcia. Po wybudowaniu nowej stacji odżelaziaczy sytuacja się poprawiła, a PTIS umorzył dalsze postępowanie w tej sprawie,
- w wyniku modernizacji i wymiany urządzeń technologicznych dobrą jakość wody - potwierdzoną badaniami laboratoryjnymi prowadzonymi przez stację sanitarno-epidemiologiczną - uzyskiwał ZWiK w Bełchatowie,
- w badanym okresie, służby sanitarno-epidemiologiczne nie kwestionowały jakości wody dostarczanej do Łasku w zakresie przekroczenia wskaźników fizykochemicznych i bakteriologicznych. W jednym przypadku w wyniku przekroczenia dopuszczalnych wskaźników żelaza i manganu w wodzie wyłączono na stałe z eksploatacji ujęcie przy Szkole Podstawowej w Łasku-Kolumnie,
- w 1995 r. Państwowy Terenowy Inspektor Sanitarny w Sieradzu wydał decyzję o warunkowej przydatności wody do picia i na potrzeby gospodarcze w Złoczewie, z uwagi na ponadnormatywną zawartość żelaza. Doprowadzenie wody do właściwych parametrów potwierdziły powtórne badania inspekcji sanitarnej.

Zauważyć należy, że ZWiK w Złoczewie nie zapewniał stałej kontroli jakości wody pobieranej z ujęcia, a jej parametry oceniano głównie w oparciu o analizy prowadzone przez TSSE w Sieradzu.

## 2. Przestrzeganie zasad poboru wód i eksploatacji urządzeń wodnych

Spośród 6 skontrolowanych zakładów w 4 z nich miały miejsce przypadki wydobywania wody i eksploataowania urządzeń wodnych, pomimo braku pozwoleń wodnoprawnych lub upływu terminu ich ważności. I tak:

- ZWiK w Łodzi nie posiadał pozwoleń wodnoprawnych na eksploatację studni zastępczych B-9 na Teofilowie w Łodzi, 4z w miejscowości Bronisin, studni na ujęciach lokalnych w Łodzi przy ul. Morskie Oko 15, Beskidzkiej 184, Wyżynnej 1 i Budziszyskiej 28. Podkreślić należy, że decyzjami dyrektora WOŚ Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi z 11.06.1992 r. i 28.01.1994 r. ZWiK był zobowiązany do wystąpienia - po wykonaniu obudów i uruchomieniu studni - z wnioskiem o uzyskanie pozwoleń wodnoprawnych na pobór i eksploatację studni B-9 i 4z.

Nie dotrzymano wszystkich ustaleń podjętych w wyniku narady odbytej w dniu 10 stycznia 1990 r. w Urzędzie Miejskim w Tomaszowie Maz. w sprawie eksploatacji studni głębinowych "C" i "F" i ich niekorzystnego wpływu na stan rezerwatu "Niebieskie Źródła". W notatce z 30 stycznia 1990 r. stwierdzono m.in., że "jedną z przyczyn słabego ciśnienia i wydajności "Niebieskich Źródeł" jest eksploatacja wymienionych studzien". Ustalono, że do czasu udokumentowania zasobów eksploatacyjnych tego ujęcia i uzyskania pozwolenia wodnoprawnego na pobór wód podziemnych ZWiK "przerwie pobór wody z ww. studni". Przeprowadzone w trakcie kontroli NIK w lipcu 1996 r. oględziny ujęcia wody w Brzustówce wykazały, że studnie te były włączane tylko okresowo (co 3 dni na zmianę), na czas 2-4 godziny, ze względów technicznych.

- upływ terminu ważności pozwolenia wodnoprawnego dla studni przy ul Robotniczej 11 w Pabianicach z dniem 31.12.1995 r., spowodował pobranie przez ZGKiM w Pabianicach tylko w I kwartale 1996 r. ponad 204 tys. m<sup>3</sup> wody bez ważnego pozwolenia. O wydanie nowego pozwolenia wystąpiono do Wojewody Łódzkiego w maju 1996 r., po kontroli WIOŚ w Łodzi,

- bez wymaganego pozwolenia, w lutym 1995 r. wydobyto ponad 326 tys. m<sup>3</sup> wody ze studni na ujęciu "Myszaki" w Bełchatowie,
- w okresie od 1991 r. do 14 sierpnia 1996 r. pobór wody i eksploatacja studni nr 2, a w okresie od stycznia 1996 r. do 14 sierpnia 1996 r. studni nr 1 w Złoczewie odbywały się bez pozwolenia wodnoprawnego, co w kwietniu 1996 r. stwierdził WIOŚ w Sieradzu podczas kontroli w Urzędzie Miejskim w Złoczewie.

Wyniki kontroli NIK wykazały - w 5 z 6 badanych zakładów - nieprzestrzeganie, chociaż w różnym stopniu, warunków pozwoleń wodnoprawnych i innych zasad obowiązujących przy szczególnym korzystaniu z wód<sup>21</sup>. Do najczęściej powtarzających się nieprawidłowości należało: nieprzeprowadzenie pomiarów ilości wydobywanej wody oraz poziomu zwierciadła wody, brak kart rejestracyjnych studni głębinowych oraz zły stan sanitarny niektórych urządzeń wodnych, np.:

- użytkowane przez ZWiK w Łodzi studnie "C" i "F" na ujęciu wody w Brzustówce nie były wyposażone w urządzenia pomiarowe ilości wydobywanej wody, nie prowadzono też zapisów o kształtowaniu się poziomu zwierciadła wody. Ponadto ZWiK nie posiadał kart rejestracyjnych dla 8 użytkowanych studni. Zastrzeżenia kontrolerów odnosiły się także do stanu sanitarnego obudów 8 studni w Rokicinach oraz ujęcia wody przy ul. Zbocze w Łodzi (gdzie w bezpośrednim sąsiedztwie obudowy studni prowadzono hodowlę gołębi),
- okresowo zaniedbano obowiązki codziennego dokonywania pomiarów ilości wydobywania wody ze studni nr VII w Pabianicach. Zamiast co kwartał, badania poziomu lustra wody prowadzono raz na pół roku. Nie zawiadomiono też organu rejestrującego o trwałym obniżeniu zwierciadła wody i fakcie zaprzestania eksploatacji studni,
- MZGK w Piotrkowie Tryb. nie zawiadomił organu rejestrującego o zaprzestaniu eksploatacji 4 studni, pomimo że w 2 przypadkach od czasu ich wyłączenia upłynęło 5 lat,
- w grudniu 1995 r. nie przeprowadzono w ogóle pomiarów wydajności i poziomu lustra wody w studniach użytkowanych przez ZWiK w Bełchatowie. Zakład ten nie posiadał też

---

<sup>21</sup> zarządzenie MR z dnia 18 sierpnia 1978 r. - przepis 6

*książki eksploatacji studni dzierżawionej od Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej w Szczercowie,*

- *w okresie od 28 czerwca 1992 r. do 14 maja 1996 r. nie prowadzono pomiarów ilości wydobywanej wody przez ZWiK w Złoczewie.*

Przestrzeganie warunków określonych w pozwoleniach wodnoprawnych w zakresie prowadzenia pomiarów i rejestracji ilości wydobywanej wody oraz statycznego i dynamicznego zwierciadła wody w studniach stwierdzono natomiast w MPWiK w Łasku.

Ustalenia kontroli wskazywały również na przypadki niedostosowania niektórych obiektów technologicznych do wymagań obowiązujących przy stosowaniu środków chemicznych służących do uzdatniania wody<sup>22</sup>, a także nieprzestrzeganie przez część obsługi istniejących w tym zakresie instrukcji wewnętrznych. Stwierdzono m.in.:

- *brak blokad uniemożliwiających wejście do magazynów chloru z pominięciem włączenia wentylacji mechanicznej (chlorownie ZWiK w Bronisławowie, Kalinko, ZGKiM w Pabianicach),*
- *składowania beczek z chlorem w ilościach większych od dozwolonych (Kalinko),*
- *brak instalacji neutralizującej chlor w przypadku awarii (ujęcie Brzustówka w Tomaszowie Mazowieckim, stacja wodociągowa "Jutrzkowice" w Pabianicach),*
- *brak wydzielonych pomieszczeń ze stanowiskami do chlorowania wody podchlorynem sodowym ("Żabieniec", Pomorska 512, "Mirecki").*

W MZGK w Piotrkowie Trybunalskim i ZGKiM w Pabianicach stwierdzono ponadto braki sprzętu ochrony indywidualnej pracowników obsługujących chlorownie.

### 3. Strefy ochronne ujęć wody

<sup>22</sup> W § 105 ust. 1 rozporządzenia Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa z dnia 27 stycznia 1994 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy stosowaniu środków chemicznych do uzdatniania wody i oczyszczania ścieków (Dz.U. nr 21, poz. 73) zobowiązano - istniejące w dniu 2 marca 1994 r. - zakłady zajmujące się uzdatnianiem wody do dostosowania posiadanych urządzeń technologicznych do wymogów ustalonych w rozporządzeniu "w przypadku odbudowy, przebudowy, rozbudowy i modernizacji".

Z materiałów kontroli wynika, że zakłady zaopatrujące miasta w wodę tylko w nielicznych przypadkach korzystały z uprawnień do występowania z wnioskami o ustanowienie stref ochronnych użytkowanych ujęć<sup>23</sup>.

Równocześnie większość badanych ujęć wód podziemnych - pomimo braku formalnie ustanowionych stref ochronnych - znajdowała się w miejscach wydzielonych (ogrodzonych), spełniających warunki jakim powinny odpowiadać tereny ochrony bezpośredniej<sup>24</sup>.

O ustanowienie i wyznaczenie terenów ochrony pośredniej<sup>25</sup>, wystąpiono w pojedynczych przypadkach również wtedy, gdy zalecenia takie zamieszczono w pozwoleniach wodnoprawnych na pobór wody i eksploatację ujęć. np.:

- *ze wszystkich ujęć wód głębinowych i powierzchniowych eksploatowanych przez ZWiK, strefa ochronna (bezpośrednia i pośrednia) ustanowiona została (formalnie i faktycznie) jedynie dla ujęcia w Bronisławowie (Zalew Sulejowski). Pozostałe ujęcia wód głębinowych i ujęcie rzeczne w Brzustówce, nie posiadały ustanowionych decyzjami odpowiednich organów stref ochronnych. Przeprowadzone oględziny tych ujęć wykazały natomiast, że były one ogrodzone, zagospodarowane zielenią i częściowo oznakowane,*
- *MZGK w Piotrkowie Tryb. nie posiadał odpowiedniego opracowania określającego, czy dla ujęcia "Żwirki" konieczne jest ustanowienie strefy ochrony pośredniej. Postulat wykonania takiej analizy zawarty został w operacie wodnoprawnym na pobór wód z tego ujęcia, sporządzonym w marcu 1995 r. Stwierdzono także, że wokół niektórych studni, eksploatowanych przez ten Zakład, nie zabezpieczono właściwych rozmiarów stref ochrony bezpośredniej,*

<sup>23</sup> art. 59 ust. 3 Prawa wodnego

<sup>24</sup> Warunki te - określone w § 3 i 4 rozporządzenia MOŚZNiL z dnia 5 listopada 1991 r. - stanowią m.in., że teren ochrony bezpośredniej ujęcia wód podziemnych obejmuje ogrodzone grunty, na których usytuowane jest ujęcie, wraz z otaczającym je pasem o szerokości od 8 do 10 m (dla studni wierconych).

<sup>25</sup> według podziału przyjętego w § 2 ust. 1 rozporządzenia MOŚZNiL z dnia 5 listopada 1991 r. strefę ochronną ujęcia wody dzieli się na:

- a) teren ochrony bezpośredniej,
- b) teren ochrony pośredniej,
- c) wewnętrzny, przylegający do terenu ochrony bezpośredniej,
- d) zewnętrzny.

- ZWiK w Belchatowie nie występował z wnioskami o ustanowienie stref ochronnych ujęć wód podziemnych, pomimo że w pozwoleniach wodnoprawnych został zobowiązany do "utrzymywania stref ochronnych studni zgodnie z obowiązującymi przepisami". Ogłędziny ujęć wody wykazały, że studnie były ogrodzone i oznakowane (brak tablicy informacyjnej stwierdzono przy studni nr 2 i na ujęciu w Ludwikowie),
- dla 8 spośród 10 eksploatowanych przez ZGKiM w Pabianicach studni głębinowych nie został uregulowany stan formalnoprawny stref ochronnych, w tym dla studni nr VII, dla której ustanowienie strefy wynikało z zalecenia zawartego w pozwoleniu wodnoprawnym. Faktycznie natomiast, studnie te były wygradzone lecz bez odpowiedniego oznakowania.
- w maju 1996 r. MPWiK w Łasku zleciło opracowanie dokumentacji wyznaczającej strefy ochronne dla 4 studni służących jako ujęcie wody dla miasta. Tereny wokół studni i stacji wodociągowej w Ostrowie posiadały wygradzone strefy ochrony bezpośredniej,
- ujęcie wody w Złoczewie, mimo iż nie posiadało uregulowanego stanu prawnego strefy ochronnej było ogrodzone i oznakowane (ogrodzenie usytuowane zbyt blisko obudowy studni nr 2). Teren zagospodarowano zielenią i zapewniono właściwe odprowadzenie wód opadowych oraz ścieków z urządzeń sanitarnych.

Znikome wnioskowanie przez użytkowników ujęć o ustanowienie stref ochronnych wiązało się z koniecznością poniesienia, wysokich niekiedy kosztów<sup>26</sup>, a na terenach zurbanizowanych z brakiem praktycznych możliwości ustalenia takich obszarów.

Np. "strefa dla ujęcia "Żabieniec" w Łodzi obejmowałaby swoim zasięgiem m.in. tereny PKP oraz znaczną część osiedla mieszkaniowego "Teofilów"<sup>27</sup>.

#### 4. Wnoszenie opłat za szczególne korzystanie w wód

<sup>26</sup> art. 59 ust. 3 Prawa wodnego

<sup>27</sup> Wyjaśnienie zastępcy dyrektora ds. technicznych w ZWiK w Łodzi złożone do akt kontroli

W kontrolowanych zakładach stwierdzono opóźnienia w regulowaniu opłat za szczególne korzystanie z wody (2 zakłady) oraz nierzetelne przedstawianie informacji o wielkościach i celach poboru wody, stanowiących podstawę do naliczania takich opłat (3 zakłady):

- z przypadającej do zapłaty przez MZGK w Piotrkowie Tryb. kwoty 170,1 tys. zł za 1995 r., do czasu zakończenia kontroli NIK (31 lipiec 1996 r.) zapłacono zaledwie 15,9 tys. zł. Łączna kwota zadłużenia wynosiła 231,8 tys. zł (stan na 15 lipca 1996 r.),
- w informacjach kwartalnych za 1994 r. ZWiK w Belchatowie nie uwzględnił podziału odbiorców wg celów zużycia wody, a za 1995 rok wykazał niższy pobór wody o 87.320 m<sup>3</sup>,
- w informacji ZGKiM w Pabianicach za II kwartał 1994 r. wykazano, że na cele zaopatrzenia ludności pobrano 1.202.712 m<sup>3</sup>, a na zużycie własne 302.596 m<sup>3</sup> wody. Faktycznie natomiast na potrzeby ludności przekazano 200.000 m<sup>3</sup> wody więcej (o tyle samo mniejsze było zużycie wody na potrzeby własne). ZGKiM w Pabianicach z naliczonej kwoty opłat 426 tys. zł w terminie uregulował jedynie 5 tys. zł. Kwotę 195 tys. zł należną Wojewodzie Łódzkiemu wpłacono z opóźnieniem od 20 do 372 dni, natomiast na dzień 30 czerwca 1996 r. zwłoka w zapłacie pozostałych opłat na sumę 206 tys. zł wynosiła od 83 do 426 dni,
- brak pomiaru ilości wydobytej wody powodował, że w informacjach składanych do Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego w Sieradzu ZWiK w Złoczewie nie podawał faktycznych ilości wody pobranej, a jedynie ilości wody sprzedanej (wg wskazań wodomierzy odbiorców), powiększone o 20%.

### **3. OPIS POSTĘPOWANIA KONTROLNEGO I DZIAŁAŃ PODJĘTYCH PO ZAKOŃCZENIU KONTROLI**

#### **3.1. Opis postępowania kontrolnego**

W toku kontroli uzyskano informacje w następujących jednostkach nie objętych kontrolą:

- w wojewódzkich stacjach sanitarno-epidemiologicznych w Łodzi, Piotrkowie Trybunalskim i Sieradzu,
- w terenowych stacjach sanitarno-epidemiologicznych w Łodzi, Piotrkowie Trybunalskim i Sieradzu,
- od wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska w Łodzi, Piotrkowie Trybunalskim i Sieradzu,

Narady pokontrolne odbyły się w :

- Zakładzie Wodociągów i Kanalizacji w Łodzi,
- Zakładzie Wodociągów i Kanalizacji "Wod-Kan" sp. z o.o. w Bełchatowie
- Zakładzie Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Pabianicach.

W trakcie narad omówiono stwierdzone nieprawidłowości, a kierownicy skontrolowanych jednostek zostali zapoznani z propozycją wniosków pokontrolnych.

#### **3.2. Działania podjęte po zakończeniu kontroli**

W wyniku kontroli Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Łodzi skierowała do wszystkich kierowników jednostek skontrolowanych wystąpienia zawierające oceny badanej działalności oraz wynikające z nich uwagi i wnioski pokontrolne. Wystosowano również wystąpienie do Burmistrza Miasta Złoczewa w związku z kontrolą Zakładu Wodociągów i Kanalizacji s.c. w Złoczewie, która dzierżawiła mienie komunalne gminy w postaci wodociągów i kanalizacji oraz innych urządzeń wodociągowo-kanalizacyjnych.

Przedstawione oceny, uwagi i wnioski zostały przyjęte przez wszystkie jednostki bez zastrzeżeń, a z udzielonych odpowiedzi na wystąpienia wynikało, że ich realizacja została podjęta.

W szczególności Delegatura NIK w Łodzi została zawiadomiona przez:

**Wojewodę Łódzkiego o:**

- usprawnieniu nadzoru nad funkcjonowaniem komunalnych ujęć głębinowych m.in. poprzez zwiększenie częstotliwości kontroli uzgodnionych z Wojewódzkim Inspektorem Ochrony Środowiska w IV kwartale 1996 r. i w 1997 r.
- weryfikacji wydawanych pozwoleń wodnoprawnych oraz przygotowaniu rozpraw wodnoprawnych w celu dostosowania warunków eksploatacji ujęć do obowiązujących przepisów,
- podjęciu czynności nad opracowaniem rejestrów lub ich odtworzeniem dla wszystkich nie zarejestrowanych komunalnych studni głębinowych na terenie województwa łódzkiego,
- zobowiązaniu zakładów składających informacje kwartalne dotyczące szczególnego korzystania z wód, do ich przesyłania w wymaganych terminach (postanowienie dyrektora WOŚ z dnia 23 sierpnia 1996 r. przesłane zainteresowanym zakładom),
- kierowaniu upomnień i wezwań do uregulowania opłat, a w przypadkach dalszego uchylania się od zapłaty należności, wystawiania tytułów wykonawczych.

**Wojewodę Piotrkowskiego o:**

- wystąpieniu do Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska o przeprowadzenie kontroli ujęć wody w Żelowie, Przedborzu, Opocznie oraz studni na ujęciu w Brzustówce,
- wszczęciu z urzędu postępowania wodnoprawnego w celu skorygowania decyzji na eksploatację ujęcia wody w Bronisławowie,
- aktualizowaniu księgi wodnej oraz uzupełnieniu rejestru studni wód podziemnych,
- wydaniu decyzji ustalających opłaty dla zakładów użytkujących ujęcia wody w Kamieńsku, Żelowie i Sulejowie,
- przeprowadzeniu kontroli prawidłowości składanych informacji, w wyniku których zmieniono decyzję o wymiarze opłat dla ZWiK w Bełchatowie.

**Wojewodę Sieradzkiego o:**

- wszczęciu z urzędu postępowania wodnoprawnego w sprawie ograniczenia pozwolenia wodnoprawnego na pobór wód podziemnych dla Przedsiębiorstwa Komunalnego spółka z o.o. w Wieluniu,
- wszczęciu z urzędu postępowania administracyjnego wobec Przedsiębiorstwa Komunalnego spółka z o.o. w Wieluniu w celu wyegzekwowania nałożonego obowiązku uzupełnienia dokumentacji o mapę hydrologiczno-sozologiczną z granicami stref ochronnych,
- wystosowaniu do przedsiębiorstw eksploatujących ujęcia wodne pisma wskazującego jak należy kwalifikować wody przeznaczone na własne potrzeby produkcyjne - w informacjach składanych dla ustalenia opłat,
- uzupełnieniu księgi wodnej.

**kierowników zakładów zaopatrujących miasta w wodę o:**

- przygotowaniu dokumentacji niezbędnej do uzyskania brakujących pozwoleń wodnoprawnych,
- przekazaniu urzędom wojewódzkim odpowiednich materiałów w celu zarejestrowania studni głębinowych,
- uporządkowaniu terenów ujęć i obudów studni wód podziemnych,
- uwzględnieniu w planach modernizacji i remontów kapitałnych rozwiązań zabezpieczających przed skutkami awarii urządzeń chlorowni, zgodnych z obowiązującymi przepisami (część zabezpieczeń została wykonana),
- dokonaniu odpowiednich korekt w informacjach o ilości pobranej wody,
- wyłączeniu z eksploatacji nieczynnych otworów studziennych,
- działaniach podjętych dla ustanowienia nowych stref ochronnych i poprawy stanu już istniejących,
- prowadzenia obserwacji wydajności studni oraz badań poziomu lustra wody.

**Burmistrza Miasta Złoczewa o:**

- podjęciu działań w celu opracowania dokumentacji hydrologicznej, niezbędnej do uzyskania decyzji zatwierdzającej zasobność wód podziemnych z ujęcia w Złoczewie,
- prowadzeniu przez Urząd Miejski bieżącej kontroli sposobu realizacji wniosków pokontrolnych skierowanych przez Najwyższą Izbę Kontroli Delegaturę w Łodzi do ZWiK s.c. w Złoczewie.

Dyrektor Delegatury  
Najwyższej Izby Kontroli w Łodzi

Henryk TYTOŃ

ZATWIERDZAM:  
Wiceprezes  
Najwyższej Izby Kontroli  
Wojciech J. KATNER

Warszawa, dnia 07 stycznia 1997 r.

Opracował: L. Buchman - gł. specjalista k.p.

Weryfikował: K. Walczak - doradca techniczny

Nadzorował: H. Łabęcki - wicedyrektor

Konsultacja prawna: A. Obierzałek-Migdał - doradca prawny

**WYKAZ JEDNOSTEK SKONTROLOWANYCH**

1. Urząd Wojewódzki w Łodzi
2. Urząd Wojewódzki w Piotrkowie Trybunalskim
3. Urząd Wojewódzki w Sieradzu
4. Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Łodzi
5. Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Pabianicach
6. Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej w Piotrkowie Trybunalskim
7. Zakład Wodociągów i Kanalizacji "Wod-Kan" sp. z o.o. w Bełchatowie
8. Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Łasku
9. Zakład Wodociągów i Kanalizacji s.c. w Złoczewie

## WYKAZ PODSTAWOWYCH AKTÓW PRAWNYCH

1. Ustawa z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (tekst jednolity Dz.U. z 1994 r. nr 49, poz. 196, zm. Dz.U. z 1995 r. nr 90, poz. 446; nr 141, poz. 692).
2. Ustawa z dnia 27 października 1974 r. Prawo wodne (Dz.U. nr 38, poz. 230; zm. Dz.U. z 1975 r. nr 17, poz. 94; zm. z 1980 r. nr 3, poz. 6; z 1983 r. nr 44, poz. 201; z 1989 r. nr 26, poz. 139 i nr 35, poz. 192; z 1990 r. nr 34, poz. 198 i nr 39, poz. 222; z 1991 r. nr 32, poz. 131 i nr 77, poz. 335; z 1993 r. nr 40, poz. 183; z 1994 r. nr 27, poz. 96; z 1995 r. nr 47, poz. 234, zm. wyn. z Dz.U. z 1995 r. nr 141, poz. 692).
3. Ustawa z dnia 22 marca 1990 r. o terenowych organach rządowej administracji ogólnej (Dz.U. nr 21, poz. 123; zm. 1991 r. nr 75, poz. 328, zm. 1995 r. nr 74, poz. 368).
4. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 września 1977 r. w sprawie nadzoru i kontroli gospodarki wodnej (Dz. U nr 19, poz. 78).
5. Zarządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 26 stycznia 1976 r. w sprawie wymagań, jakim powinien odpowiadać operat wodnoprawny (MP nr 6, poz. 32).
6. Zarządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 18 sierpnia 1978 r. w sprawie rejestracji i prowadzenia obserwacji ujęć wód podziemnych (MP nr 29, poz. 107).
7. Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5 listopada 1991 r. w sprawie zasad ustanawiania stref ochronnych źródeł i ujęć wody (Dz.U. nr 116, poz. 504).
8. Rozporządzenie Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa z dnia 27 stycznia 1994 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy stosowaniu środków chemicznych do uzdatniania wody i oczyszczania ścieków (Dz.U. nr 21, poz. 73).
9. Rozporządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 31 maja 1977 r. w sprawie warunków, jakim powinna odpowiadać woda do picia i na potrzeby gospodarcze (Dz.U. nr 18, poz. 72, zm. Dz.U. z 1990 r. nr 35, poz. 205).
10. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 lipca 1978 r. w sprawie ksiąg wodnych i katastru gospodarki wodnej (Dz.U. nr 19, poz. 83).

11. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 listopada 1985 r. w sprawie zasad i trybu ustalania kary pieniężnej za pobór wody w ilości większej niż ustalona w pozwoleniu wodnoprawnym (Dz.U nr 52, poz. 271).
12. Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5 listopada 1991 r. w sprawie klasyfikacji wód oraz warunków, jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzane do wód lub do ziemi (Dz.U. nr 116, poz. 503).
13. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1993 r. w sprawie opłat za szczególne korzystanie z wód i urządzeń wodnych (Dz.U. nr 133, poz. 637; zm. w 1994 r. nr 140, poz. 773; w 1995 r. nr 153, poz. 776).
14. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 marca 1985 r. w sprawie rodzajów szczególnego korzystania z wód oraz wykonywania i eksploatacji urządzeń wodnych nie wymagających pozwolenia wodnoprawnego (Dz.U. nr 13, poz. 55).
15. Ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz.U. nr 77, poz. 335).
16. Ustawa z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U z 1985 r. nr 12, poz. 49; zm. 1989 r. nr 35, poz. 192; w 1991 r. nr 7, poz. 25; w 1992 r. nr 33, poz. 144; z 1995 r. nr 130, poz. 629 i zm. Dz.U. z 1995 r. nr 141, poz. 692).
17. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (tekst jednolity Dz.U. z 1996 r. nr 13, poz. 74; zm. nr 58, poz. 261; nr 89, poz. 401).
18. Ustawa z dnia 17 maja 1990 r. o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej oraz zmiana niektórych ustaw (Dz.U. nr 34, poz. 198; zm. Dz.U. nr 43, poz. 253; nr 87, poz. 506; w 1991 r. nr 95, poz. 425; nr 107, poz. 464; nr 114, poz. 492; w 1995 r. nr 90, poz. 446 i nr 141, poz. 692).
19. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 1986 r. w sprawie urządzeń zaopatrzenia w wodę i urządzeń kanalizacyjnych oraz opłat za wodę i wprowadzanie ścieków (Dz.U. nr 47, poz. 234, zmiany Dz.U. z 1989 r. nr 4, poz. 25; w 1990 r. nr 22, poz. 131, i nr 89, poz. 522).

## 6. Akty prawne

DU 1974.038.230, 3, 9, 11, 14, 21, 28, 29  
DU 1977.018.072, 12, 23  
DU 1985.012.049, 15  
DU 1985.013.055, 10  
DU 1985.052.271, 13  
DU 1990.021.123, 13, 14  
DU 1991.077.335, 14  
DU 1991.116.503, 17  
DU 1991.116.504, 12, 28  
DU 1993.133.637, 12, 14, 20  
DU 1994.021.073, 27  
j.t.DU 1980.009.026, 13  
j.t.DU 1994.049.196, 3, 4, 5, 9, 13, 14, 15, 18  
MP 1976.006.032, 11, 26  
MP 1978.029.107, 12, 19